

Силабус
навчальної дисципліни
Охорона праці та безпека життєдіяльності
2024-2025 навчальний рік

Освітня програма «ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА. ЕНЕРГЕТИКА, ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ ТА ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ»
Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
галузь знань 01 Освіта/ Педагогіка
спеціальність 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)
спеціалізація 015.33 Енергетика, електротехніка та електромеханіка
кваліфікація: бакалавр з професійної освіти (енергетика, електротехніка та електромеханіка)

Викладач (і)	Яна СИЧКОВА
Посилання на сайт	http://bdpu.org/faculties/fmkto/structure-fmkto/kaf-fiz/composition-kaf-fiz/suchikova/
Контактний тел.	+380663387864
Е-mail викладача:	yanasuchikova@gmail.com
Графік консультацій	Вівторок: 12.00-13.00; четвер: 12.00-13.00

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Кількість кредитів/ годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	звітність
3/90	22	20	48	залік

Семестр: 3

Мова навчання: українська

Ключові слова: охорона праці, цивільна безпека, умови праці, ризик, безпека життєдіяльності, професійні захворювання, травматизм.

Мета курсу: формування у майбутніх фахівців здатностей здійснення ефективної професійної діяльності шляхом забезпечення оптимального управління охороною праці на підприємствах (об'єктах господарської, економічної та науково-освітньої діяльності), формування у здобувачів відповідальності за особисту та колективну безпеку і усвідомлення необхідності обов'язкового виконання в повному обсязі всіх заходів гарантування безпеки праці на робочих місцях. **Предмет курсу:** вивчення факторів виробничого середовища, організаційно-технічних і санітарно-гігієнічних умов, у яких

здійснюється трудова діяльність людини, а також системи правових заходів щодо виконання правил техніки безпеки, виробничої санітарії та охорони праці.

Компетентності та програмні результати навчання:

ЗК 01. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 05. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

СК 10. Здатність упроваджувати ефективні методи організації праці відповідно до вимог екологічної безпеки, безпеки життєдіяльності та охорони і гігієни праці.

ПР 02. Володіти інформацією чинних нормативно-правових документів, законодавства, галузевих стандартів професійної діяльності в установах, на виробництвах, організаціях галузі / сфери (відповідно до спеціалізації).

ПР 07. Аналізувати та оцінювати ризики, проблеми у професійній діяльності й обирати ефективні шляхи їх вирішення.

Зміст курсу:

Тема 1. Основні поняття в галузі охорони праці, терміни та визначення. Екологічні проблеми України та її регіонів.

Сучасний стан охорони праці в Україні та за кордоном. Основні розділи дисципліни «Основи охорони праці». Суб'єкти і об'єкти охорони праці. Основні терміни та визначення в галузі охорони праці. Класифікація шкідливих та небезпечних виробничих чинників.

Стан повітряного середовища, водних басейнів, ґрунтів, енергетики України. Природні загрози та характер їх проявів і дії на людей, тварини, рослини та об'єкти економіки Хімічна безпека. Пожежі та вибухи. Радіаційна безпека.

Тема 2. Гарантії прав на охорону праці.

Правові основи охорони праці. Система управління охороною праці в галузі (СУОП), як складова системи управління охороною праці в державі, та система управління її функціонування. Структура СУОП: керівництво і служби охорони праці центральних органів управління; інженерно-технічні працівники, трудові колективи і профспілки підприємств; нормативно-правова база щодо охорони праці; наукова база і фінансування охорони праці.

Тема 3. Навчання з питань охорони праці.

Вивчення основ охорони праці у навчальних закладах і під час професійного навчання. Навчання і перевірка знань з питань охорони праці працівників під час прийняття на роботу і в процесі роботи. Спеціальне навчання і перевірка знань з питань охорони праці працівників, які виконують роботи підвищеної небезпеки. Навчання з питань охорони праці посадових осіб. Інструктажі з питань охорони праці. Види інструктажів. Порядок проведення

інструктажів для працівників. Інструктажі з питань охорони праці для вихованців, учнів, студентів.

Тема 4. Виробничий травматизм та професійні захворювання.

Виробничі травми, професійні захворювання, нещасні випадки виробничого характеру. Інциденти та невідповідності. Мета та завдання профілактики нещасних випадків професійних захворювань і отруєнь на виробництві. Основні причини виробничих травм та професійних захворювань. Розподіл травм за ступенем тяжкості. Основні заходи по запобіганню травматизму та професійним захворюванням.

Тема 5. Мікроклімат виробничих приміщень.

Основи фізіології праці. Роль центральної нервової системи в трудовій діяльності людини. Втома. Гігієна праці, її значення. Чинники, що визначають санітарно-гігієнічні умови праці. Загальні підходи до оцінки умов праці та забезпечення належних, безпечних і здорових умов праці. Повітря робочої зони. Робоча зона та повітря робочої зони. Мікроклімат робочої зони. Нормування та контроль параметрів мікроклімату. Заходи та засоби нормалізації параметрів мікроклімату. Склад повітря робочої зони: джерела забруднення повітряного середовища шкідливими речовинами (газами, парою, пилом, димом, мікроорганізмами). Гранично допустимі концентрації (ГДК) шкідливих речовин. Контроль за станом повітряного середовища на виробництві. Заходи та засоби попередження забруднення повітря робочої зони. Вентиляція. Види вентиляції. Організація повітрообміну в приміщеннях, повітряний баланс, кратність повітрообміну. Природна вентиляція. Системи штучної (механічної) вентиляції, їх вибір, конструктивне оформлення. Місцева (локальна) механічна вентиляція.

Тема 6. Створення комфортних умов праці.

Організація служби охорони праці на підприємстві. Завдання інженерно-технічних працівників щодо забезпечення нешкідливих та безпечних умов праці. Захист працівників від небезпечних виробничих факторів. Позаплановий інструктаж. Поточний інструктаж. Технічний мінімум. Безпека виробничого процесу. Колективні засоби захисту. Нормалізація параметрів виробничого середовища. Методи і засоби контролю повітряного середовища. Освітлення. Ефективність системи вентиляції. Контроль параметрів повітряного середовища.

Методи навчання: словесні (лекція, пояснення, бесіда, ілюстрування), наочні (презентації, плакати, обладнання); практичні (ситуативні задачі, моделювання життєвих ситуацій); методи стимулювання навчальної діяльності (метод навчальної дискусії, метод опори на життєвий досвід здобувачів, створення ситуацій пізнавальної новизни).

Методи контролю і самоконтролю у навчанні: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, комбіноване опитування, письмовий і тестовий контроль, самоконтроль і самооцінка.

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять): навчальний курс складається з лекцій, семінарських занять, самостійної та індивідуальної роботи. Лекційні заняття передбачають ведення письмового конспекту. Підготовка семінарських занять передбачає усне опрацювання теоретичних питань та дискусію за темою. Підготовка завдань до самостійних та індивідуальних робіт здійснюється у друкованому вигляді (формат MicrosoftWord або PowerPoint (де необхідно) за визначеним шаблоном та передбачає усне опитування здобувачів протягом семінарського заняття до теми або на груповій/індивідуальній консультації. Розрахункові та ситуативні задачі виконуються в зошитах. Тестові завдання роз'язуються за допомогою електронних засобів (Moodle, Classroom – Google, Google Forms).

Під час вивчення навчальної дисципліни обов'язкове дотримання академічної доброчесності студентами («Положення про академічну доброчесність у Бердянському державному педагогічному університеті» (http://bdpu.org/wp-content/uploads/2020/03/akademdobrochesnist-_sayt.pdf)), а саме: самостійне виконання всіх видів робіт, завдань, форм контролю, передбачених робочою програмою даної навчальної дисципліни; посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність: освітні платформи інтерактивної взаємодії у форматі відео-конференції ZOOM, Google Meet; віртуальне навчальне середовище Moodle університету, що містить навчально-методичний комплекс дисципліни для ефективної взаємодії, самоосвіти та контролю освітніх результатів здобувачів; Google-сервіси (Keep, документи, презентації, форми, чат, календар, диск); ноутбук Acer Aspire 5 A515-58P-379M; графічний монітор Huion Kamvas Pro 13; мультимедійний проектор Optima GT 1080e; екран.

Система оцінювання та вимоги: внутрішня університетська 100-бальна шкала. Після вивчення навчальної дисципліни їх результати конвертуються в шкалу ECTS шляхом ранжування навчальних досягнень.

Оцінка за університетською шкалою	Оцінка шкалою ЄКТС
90-100	A
78-89	B
65-77	C

58-64	D
50-57	E
35-49	FX (з можливістю повторного складання)
1-34	F (з обов'язковим повторним вивченням ОК)

Узагальнені критерії оцінювання:

- «А», 90–100 балів – здобувач вищої освіти виявляє особливі творчі здібності, уміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, уміє використовувати набуті компетентності для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування й нахили;
- «В», 78–89 балів – здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує справи й задачі в стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна;
- «С», 65–77 балів – здобувач вищої освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, у цілому самостійно застосовувати її на практиці, контролювати власну діяльність, виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок;
- «D», 58–64 бали – здобувач вищої освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання й розуміння основних положень; із допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих;
- «E», 50–57 бали – здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні (обсяг набутих компетентностей здобувача відповідає мінімальним критеріям);
- «FX», 35–49 балів – здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу (до 20 %);
- «F», 1–34 бали – здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання й відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота		Підсумковий контроль	Сума
Тема 1		40	100
1.1, 1.2	1.3, 1.4		
6	4		
Тема 2			
2.1, 2.2	2.3, 2.4		
6	4		
Тема 3			
3.1, 3.2	3.3, 3.4		
6	4		
Тема 4			
4.1, 4.2	4.3, 4.4		
6	4		
Тема 5			
5.1, 5.2	5.3, 5.4		
6	4		
Тема 6			
6.1, 6.2	6.3, 6.4		
6	4		

Система нарахування рейтингових балів

№	Вид роботи за темами	Бали (денна форма)	Бали (заочна форма)
1	Тема 1		
1.1	Відповідь на семінарському занятті	3	-
1.2	Розв'язання задач	3	3
1.3	Виконання завдань самостійної роботи	2	4
1.4	Виконання індивідуального завдання	2	3
	Максимум за тему		10
2	Тема 2		
2.1	Відповідь на семінарському занятті	3	-
2.2	Розв'язання задач	3	3

2.3	Виконання завдань самостійної роботи	2	4
2.4	Виконання індивідуального завдання	2	3
	Максимум за тему		10
3	Тема 3		
3.1	Відповідь на семінарському занятті	3	-
3.2	Розв'язання задач	3	3
3.3	Виконання завдань самостійної роботи	2	4
3.4	Виконання індивідуального завдання	2	3
	Максимум за тему		10
4	Тема 4		
4.1	Відповідь на семінарському занятті	3	-
4.2	Розв'язання задач	3	3
4.3	Виконання завдань самостійної роботи	2	4
4.4	Виконання індивідуального завдання	2	3
	Максимум за тему		10
5	Тема 5		
5.1	Відповідь на семінарському занятті	3	-
5.2	Розв'язання задач	3	3
5.3	Виконання завдань самостійної роботи	2	4
5.4	Виконання індивідуального завдання	2	3
	Максимум за тему		10
6	Тема 6		
6.1	Відповідь на семінарському занятті	3	-
6.2	Розв'язання задач	3	3
6.3	Виконання завдань самостійної роботи	2	4
6.4	Виконання індивідуального завдання	2	3
	Максимум за тему		10

За підсумками навчання за один семестр здобувач вищої освіти може отримати 100 балів із розрахунку: 60 балів за поточне оцінювання, 40 – підсумковий контроль (у формі заліку).

Підсумкова кількість балів визначається за формулою:

$$K = T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5 + T_6 + ПК = 100,$$

де K – загальна кількість балів,

$T_1, T_2, T_3, T_4, T_5, T_6$ – кількість балів за темами,

ПК – кількість балів за підсумковий контроль.

Список рекомендованих джерел

Основні

1. Сичікова Я.О. Основи охорони праці (дипломне проектування розділів з охорони праці): Навчально-методичний посібник. Бердянськ: БДПУ, 2016. 302 с.
2. Сичікова Я.О. Основи охорони праці: [навч. посіб.] Бердянськ: БДПУ, 2016. 292 с.
3. Сичікова Я.О. Основи охорони праці (організація індивідуальної роботи студентів денної форми навчання): [навч. –метод. посіб.] Бердянськ: БДПУ, 2016. 73 с.
4. Сичікова Я.О. Основи охорони праці (організація індивідуальної роботи студентів заочної форми навчання): [навч. –метод. посіб.] Бердянськ: БДПУ, 2016. 70 с.
5. Сичікова Я.О. Основи охорони праці (організація самостійної роботи студентів): [навч. –метод. посіб.] Бердянськ: БДПУ, 2016. 300 с.
6. Сичікова Я.О. Основи охорони праці (збірник тестових завдань): [навч. посіб.] Бердянськ: БДПУ, 2016. 200 с.
7. Сичікова Я.О. Основи охорони праці (збірник задач): [навч. посіб.] Бердянськ: БДПУ, 2016. 200 с.
8. Сичікова Я.О. Основи охорони праці (навчально-методичний комплекс): [навч. посіб.] Бердянськ: БДПУ, 2016. 600 с.
9. Клименко М.О., І.І. Залеський. Техноекологія: підручник. Херсон: ОЛДІ ПЛЮС, 2017. 348 с.

Додаткові

10. Желібо Є.П., Заверуха Н.М., Зацарний В.В. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник для студентів вищих закладів України. Київ: “Каравела”, 2006. 320с.

11. Касьянов М.А., Ревенко Ю.П., Медяник В.О., Арнаут І.М., Друзь О.М., Тищенко Ю.А. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник. Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2006. 284 с.
12. Михайлюк В.О., Халмурадов Б.Д. Цивільна безпека: Навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 158 с.
13. Русаловський А. В. Правові та організаційні питання охорони праці: Навч. посіб. 4-те вид., допов. і перероб. Київ: Університет «Україна», 2009. 295 с.
14. Третьяков О.В., Зацарний В.В., Безсонний В.Л. Охорона праці: Навчальний посібник з тестовим комплексом на CD/ за ред. К.Н. Ткачука. Київ: Знання, 2010. 167 с. + компакт-диск.

Інтернет-ресурси

1. www.bdpu.org/library
2. <http://www.nbu.gov.ua>
3. <https://scholar.google.com>
4. <https://www.irbis-nbu.gov.ua/> – Національна бібліотека імені В.Вернадського;
5. <https://dsp.gov.ua/> – Державна служба України питань праці;
6. <http://www.dnopr.kiev.ua> – Держгірпромнагляд України;
7. <http://www.gnmc.kiev.ua> – Головний навчально-методичний центр Держнаглядохоронпраці;
8. <http://www.ndiop.kiev.ua> – Національний науково-дослідний інститут промислової безпеки та охорони праці;
9. <http://www.social.org.ua> – Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України;
10. <http://www.fse.gov.ua> – Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності;
11. <http://www.dnopr.com.ua> – Електронна база даних з питань охорони праці;
<http://www.ukrnmc.kiev.ua> – Науково-методичний кабінет з питань охорони праці;
12. <http://www.ps.protec.kiev.ua/> – Пошукова система «Нормативно-довідкові матеріали з охорони праці»
13. <https://ohoronapraci.kiev.ua/> – журнал «Охорона праці»;
14. <https://esop.expertus.com.ua/> – журнал «Довідник спеціаліста з охорони праці»;
15. <https://e.orpb.com.ua/> – журнал «Охорона праці та пожежна безпека»;
16. <https://journal-nndipbor.com/index.php/journal> – журнал «Проблеми охорони праці в Україні»;
17. <http://www.gnmc.kiev.ua> – Державне підприємство "Головний навчально-методичний центр Держпраці"

18. <http://www.ndiop.kiev.ua> – Державна установа «Національний науково-дослідний інститут промислової безпеки та охорони праці»
19. <https://pro-op.com.ua/> – сайт з охорони праці «Експертус»;
20. <https://oppb.com.ua/> – портал «Охорона праці та пожежна безпека»;
21. <https://www.prombez.if.ua/> – портал «Охорона праці. Промислова безпека»;